

כשמעתא דמר סבירא לי, בדין זה אני סבור כמוך שאמרת בשם רב.

דאמר רבי אבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב: האומר לחבירו פרעתין בפני פלוני, צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו. שלמרות שהיה יכול לטעון פרעתין שלא בפני עדים, אך כיון שהוא טוען פרעתין בפני פלוני ופלוני, צריך להביאם.

אמר ליה רבי אבא: וזאת אמר רב גידל אמר רב: הלכה כדברי רבן שמעון בן גמליאל, שאדם אינו צריך להוכיח טענה כזאת שהיה יכול לזכות גם בלעדיה.⁽²³²⁾

וכך אמנם מסתבר לפסוק כרבן שמעון בן גמליאל, כי:

ואף רבי לא אמר אלא לברר. שגם רבי קע-ב יהודה מודה שאילו לא היה טוען את אותה טענה מיותרת לא היה צריך להוכיח אותה, ורק בגלל שהוא טען אותה סובר רבי שהוא חייב להוכיח אותה, ואם כן, מסתבר שאין לו להפסיד בגלל דיבור מיותר שהוא אמר.

ואף אני איני צריך להביא את העדים שפרעתי בפניהם, כי גם בלעדיהם הייתי נאמן לומר שפרעתיך ביני לבינך!?

אמר ליה רבי יצחק נפחא: אנא נמי, לברר קאמינא. זו אכן דעתי שהלכה כרבי שאדם צריך לברר את כל טענותיו, ואם לא, הוא

למרות שדי היה לו בטענת חזקה בלבד, אך כיון שהוא טוען גם שיש לו שטר, עליו להוכיח זאת ולהביא את השטר.

ורבן שמעון בן גמליאל סובר שהוא נידון בחזקה. שדי אם יוכיח את חזקתו בלבד ואין צריך להביא גם את השטר [וכל שכן אם יביא את השטר שאין צריך גם עדי חזקה].

כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא, בדומה לזה, היה מעשה שרב יצחק בר יוסף תבע חוב מרבי אבא, ולא היה לו שטר על כך.

אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא. הם הגיעו לדין אל רבי יצחק נפחא לדון.

אמר רבי אבא לרב יצחק בר יוסף: פרעתין בפני פלוני ופלוני!⁽²³¹⁾

אמר ליה רבי יצחק נפחא לרבי אבא: יבואו פלוני ופלוני ויעידו! שראו שפרעת לו בפניהם.

אמר ליה רבי אבא: אי לא אתו, לא מהימנינא. ואם לא יבואו עדים, וכי אינני נאמן לטעון שפרעתי לו ביני לבינו?

והא קיימא לן: המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים!?

אמר ליה רבי יצחק נפחא: אנא בההיא,

231. שמרוב טרדתו בלימוד שכח שרבי אבא כבר פרעו. יעב"ץ.

232. ומה שרבי אבא עצמו העיד בשם רב שצריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו, היינו אליבא דרבי, אבל הוא עצמו סובר כרבן שמעון בן

גמליאל. מהרש"א.

ומהרש"ל מיישב את שני הפסקים בשם רב, שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל רק לענין דיעבד שאם לא בירר לא הפסיד, אך לכתחילה צריך לברר כפי שאמר רבי אבא בשמו.

מפסיד בדין. (233)

רבי יוסי אומר: יכתוב המלוה ללווה שובר, קבלה על הסכום שנפרע, והלוה ישמור את השובר לראיה, עד שיפרע את כל החוב.

מתניתין:

מי שפרע מקצת חובו, שהיה חייב לחברו על שטר שבידו, והלוה חושש שמא יחזור המלוה ויתבע אחר כך עם שטר החוב הזה את כל החוב, והמלווה אינו מסכים להשליש את השטר ביד אדם שלישי שנאמן עליהם.

רבי יהודה אומר: יחליף את השטר בשטר אחר על הסכום שנשאר מן החוב, ואת השטר הראשון יקרע.

אמר רבי יהודה: אם המלוה לא יחליף את השטר בשטר אחר על יתרת החוב, אלא רק יכתוב ללווה שובר עבור הפרעון החלקי, נמצא, כי זה הלווה, צריך להיות שומר שוברו מן העכברים! שאם יאכלו העכברים את השובר, יוכל המלוה לגבות ממנו בשטר שבידו, גם את החלק ששילם כבר הלווה.

כדי לצאת ידי שמים [ואפשר שהוא יחשוש מלהביאם פן יכחישוהו ויתבייש, ולכן הוא ישלם לו או יתפשר עמו. או שאם יבאו העדים ויאמרו שהם יודעים בודאות שהוא לא שילם לו יהיו נאמנים] אך אם הם אומרים לא היו דברים מעולם אין לחייב את הלוה וכדברי רבא. תוס' ד"ה אלא על פי מהרש"א ומהרש"ל.

רבינו גרשום מפרש, שרבי אבא טען לו שרבי לא אמר אלא שמטריחים אותו להביא את השטר, אך אם לא הביא אינו מעכב ונאמן גם בלא השטר, ואף אנו נאמן גם אם לא הבאתי את העדים.

והשיב לו רבי יצחק נפחא, שאני סובר שדעת רבי שהשטר מעכב ואינו נאמן בלעדיו, וגם אתה אינך נאמן בלי העדים.

הרשב"א כתב, שאין הלכה כרבי יצחק נפחא שמדמה את הדין של רבי לענין הנידון שבין רבי אבא לרב בר יוסף, אלא הלכה כאותו מאן דאמר בסנהדרין [כג ב] שרבי לא אמר שצריך לברר אלא בחזקה ושטר שכל החזקה אינה אלא מכח השטר, שאילו טוען אדם סתם החזקתי בשדה זו שלש שנים אינה חזקה אלא דוקא כשהוא טוען אתה מכרת לי על ידי שטר והוא אבד לי, ולכן

233. רשב"ם. ותוס' הביאו בשם ר"ת, שרבי אבא טען לו שרבי לא אמר אלא שצריך להשתדל לברר אמיתת הדברים שאם ימצאו העדים ויכחישו את דבריו יהא חייב, אך אם לא מצא את העדים, לא הפסיד משום כך, שאין סברא לחייבו בגלל שהוא לא מצליח להוכיח את דבריו שלא היה צריך בכלל לטעון. ורבי יצחק נפחא השיב לו, שגם הוא לא התכוין אלא שהוא צריך להשתדל להביא את העדים ולא לחייבו אם לא יצליח להביאם.

ועוד הביאו מהגמרא בשבועות [מא ב] שהיה מעשה באחד שטען פרעתין בפני פלוני ופלוני, ובאו אותם עדים ואמרו לא היו דברים מעולם, ואמר רבא שאף על פי כן הוא פטור מלשלם כי מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה, שמאחר והוא אינו חייב לטעון שפרע בפני עדים לכן לא שם אל לבו אם הוא שילם בעדים או לא.

ולכאורה זה סותר לסוגייתנו?

וכתבו, שאפשר לומר, שרבא סובר כרבן שמעון בן גמליאל שאין צריך לברר דבריו.

ועוד כתבו, שאפשר שאפילו רבי לא אמר אלא שצריך לכתחילה להביאם אם הם נמצאים

גמרא:

אמר רב הונא אמר רב: אין הלכה, לא כרבי יהודה, הסובר שהמלוה צריך להחליף את שטר החוב שבידו בשטר חדש על סכום יתרת החוב, ולא כרבי יוסי, הסובר שהמלוה אינו צריך להחליף את שטרו, אלא כותב ללוה שובר על סכום התשלום שקיבל עבור החוב.

אלא, בית דין מקרעין השטר, וכותבין לו שטר אחר על יתרת החוב, מזמן ראשון.⁽²⁾

אמר ליה רב נחמן לרב הונא, ואמרי לה רב

אמר לו רבי יוסי לרבי יהודה: כך יפה, אכן ראוי לו ללווה שיהיה חייב לשמור על שוברו שלא יאבד, כדי שיזדרז לשלם את שאר החוב, ואז יקבל את שטר החוב מן המלוה ויקרענו, ולא ירע כחו של זה, המלווה, על ידי כתיבת שטר אחר. כי אם יכתוב המלוה שטר חדש, יהיה זמן שיעבודו של השטר השני רק מיום שפרע את מקצת חובו ונכתב בו השטר השני, ולא יוכל לגבות המלוה את החוב מן הלקוחות שלקחו נכסים מן הלווה בין זמן השטר הראשון לזמן השטר השני⁽¹⁾.

התנאים.

התוס' בכתובות [ח א ד"ה רב] כתבו להוכיח שרבי יוחנן לא היה תנא אלא אמורא, ומה שחלק על רב, כיון שלא היה מחזיק את רב לתנא. והקשה הגר"א ווסרמן בקובץ שיעורים [אות תרלג], שהרי בכל מקום שיש מחלוקת בין רב לרבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן, אם כן אנו סוברים כרבי יוחנן הסובר שרב אינו תנא, וקשה, כיצד אנו פוסקים כאן הלכה כרב נגד המשנה. והביא הגר"א ווסרמן קושיה זו לפני הגר"ח זצ"ל מבריסק, והשיבו, שבאמת גם אמורא יכול לחלוק על תנא, אלא שאין דרך אמורא לחלוק על תנא, ולכן מקשים בגמרא מדברי תנא על דברי אמורא, כי אילו ידע האמורא את דברי התנא, לא היה חולק עליו. אמנם במקום שהאמורא חלק להדיא על דברי התנא, אפשר שהלכה תהיה כמותו, ולכן, כאן, שרב חלק להדיא על דברי תנא כיון שהחזיק עצמו לתנא, אף שאנו פוסקים כרבי יוחנן שרב אינו תנא, מכל מקום, אפשר שתהיה הלכה כרב, כיון שחלק להדיא על דברי התנא, כך יש לבאר בדעת התוספות.

ישנה דעה נוספת בזה, והיא דעת רב שרירא

כיון שהו אמר שהשטר הוא בידו צריך להביאו, אבל בשתי טענות שאינן תלויות זו בזו כגון כאן שנאמנות הלוה לטעון פרעתי אינה מכח העדים, גם רבי יודה שלמרות שהוא אמר פרעתיך בפני עדים בכל זאת אינו צריך להביאם.

ורבא במסכת שבועות גם הוא סובר כן, ולכן הוא אמר שאף אם יבאו העדים ויכחישוהו יהא פטור.

1. כתב הרעק"א [בשו"ת חדשות סי' כא] שאם אין בשטר ההלוואה את שם המלוה, שאז לא מועיל השובר שכותב ללוה, כיון שהמלוה יכול לתת את שטר ההלוואה לאדם אחר שיגבה בו, באופן זה מודה רבי יוסי לרבי יהודה שכותבים למלוה שטר אחר. כי כל מה שאמר רבי יוסי הוא שעדיף לתת ללוה שובר מאשר להחליף את השטר שביד המלוה, אבל באופן שאי אפשר לכתוב שובר, מודה הוא שמחליפים את השטר שביד המלוה.

2. הרשב"ם פירש, שכאן חלק רב על התנאים, אף על פי שאין דרך אמורא לחלוק על תנא, משום שרב נחשב תנא והוא יכול לחלוק על

לכתוב את השטר השני לפי הזמן של השטר הראשון, ולא העדים⁽³⁾.

כי בשלמא בי דינא, יכולים להחליף את קעא-א השטר הראשון ולכתוב שטר חדש לפי הזמן של השטר הראשון כדי שיוכלו לטרוף בו מהנכסים שהיו בידו כבר מהזמן הראשון. כי על אף שמעיקר הדין אין כח בידי המלוה לגבות עם השטר השני, שנכתב בזמן יותר מאוחר, מהלקוחות שקדמו לכתובת השטר, בכל זאת, בית דין כותבים בשטר את הזמן הראשון, והלקוחות גובים בו מהזמן הראשון מחמת שנכתב השטר השני על ידי בית דין, ובית דין אלימי לאפקועי ממונא, שהפקר בית דין הפקר.

אלא עדים שעשו שליחותן לכתוב את

ירמיה בר אבא לרב הונא: אי היה שמיעא ליה לרב הא ברייתא, דתניא לקמן בדברי רבי יהודה, לגבי הפורע חצי חובו, שהעדים של השטר הראשון מקרעין את השטר, וכותבין לו למלוה שטר אחר על יתרת החוב מזמן ראשון. הוה הדר ביה. רב היה חוזר בו ממה שאמר דוקא בית דין מקרעין, ולא היה חולק על רבי יהודה, שאמר אפילו עדים יכולים לקרוע את השטר ולכתוב לו שטר חדש לפי הזמן של השטר הראשון, כי מה ההבדל אם בית הדין עושים את זה, או העדים עושים את זה.

אמר ליה רב הונא: אכן שמיע ליה לרב ברייתא זו, ובכל זאת לא הדר ביה. לא חזר בו רב אלא הרי הוא חולק על רבי יהודה שבברייתא, וסובר, שדווקא בית הדין יכולים

שאמרה בעצמו.

3. כתב הטור [סי' נד]: אבל עדי השטר אינם יכולים לעשות לו שטר מזמן הראשון. וכתב הב"ח [שם ד"ה ומ"ש אבל]: משמע להדיא מדבריו, שמזמן השני יכולים לעשות לו שטר אפילו שלא מדעת הלוה. והש"ך השיג עליו, וכתב שאף מהזמן השני העדים אינם יכולים לכתוב שטר אלא רק מדעת הלוה, ומזמן הראשון העדים לא יכולים לכתוב שטר אף מדעת הלוה. וכדברי הרמ"א בשו"ע בשם רשב"ם.

וכתב המשנה למלך [מלוה ולוה כג יב ד"ה ודע], שאין לדייק מדברי הטור שמזמן שני, כותבים העדים שטר שלא מדעת הלוה, כי הטור מדבר בכותב שטר שני מדעת שניהם, ולכן כותבים מהזמן השני, אבל שלא מדעת הלוה אין כותבים שטר אף מהזמן השני, וכדעת הש"ך.

גאון באגרתו, הסובר שהיו אמוראים שהיו בדרגה ממוצעת בין תנאים לאמוראים, כגון רבי חנינא ורבי ינאי ורב שהיו תלמידי רבי, והם היו חולקים על תנאים, וגם אמוראים היו חולקים עליהם.

הרמב"ן בחידושו [ב"ב קלא א] פירש, כי מה שמקשים מדברי תנא על דברי אמורא, היינו רק אם נשנו דברי התנא במשנה או בברייתא, אבל אם הם נאמרו בלשון מימרא, אפשר לחלוק על דברי התנא, וכן כתב העליות דרבינו יונה: "ואף על פי שאין דרך האמורא לחלוק על התנאים, הגי מילי בדבר שסיימו אותו במשנה או בברייתא", וכן נראה מלשון הגמרא בגיטין [דף מב]: "מימרא היא. ומימרא לרבא לא סבירא ליה", ופירש רש"י: מימרא בעלמא היא, ואינה לא משנה ולא ברייתא. וביאר הקובץ שיעורים, שהחילוק בין מימרא למשנה הוא, שמשניות וברייתות נסדרו בהסכם כל חכמי הדור, מה שאין כן מימרא, שנאמרה על דעת התנא